

27

EN - NEML / MRAVI
OBJAVLJENA U MEKI, IMA 93 AJETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
طَسَّ نَلَاءَ آيَاتِ الْقُرْآنِ وَكِتَابِ مُبِينٍ ① هُدَىٰ وَيُشْرَىٰ
لِلْيَوْمَيْنِ ② الَّذِينَ يُعْمِلُونَ الصَّلَاةَ وَيُقِيمُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ
يُوقِنُونَ ③ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فُرِيقًا لَهُمْ أَعْمَالُهُمْ
فَهُمْ يَهْمُونَ ④ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
هُمْ الْأَخْسَرُونَ ⑤ وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنِّ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ⑥

"U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!"

"Ta-sin. Ovo su ajeti Kur'ana i Knjige jasne /1/ upute i radosne vijesti onima koji vjeruju, /2/ koji namaz obavljaju i zekat udjeljuju i koji u onaj svijet čvrsto vjeruju. /3/ Onima koji u onaj svijet ne vjeruju Mi prikazujemo kao lijepe postupke njihove - zato oni lutaju; /4/ njih čeka zla kazna, a na onom svijetu će biti posve izgubljeni, /5/ a ti, zaista, primaš Kur'an od Mudroga i Sveznajućeg!"/6/

Već je ranije govoreno, u suri "El-Bekare" / "Krava", o slovima, skraćenicama koja se nalaze na početku sure. Uzvišeni kaže: **"Ovo su ajeti"**, tj.

- ovo su ajeti. **"Kur'ana, Knjige jasne"**, tj. jasne i očigledne,

"upute i radosne vijesti onima koji vjeruju", tj. on je radosna vijest i uputa svakome onom koji ga slijedi i koji ga smatra istinitim.

"...koji namaz obavljaju i zekat udjeljuju i koji u onaj svijet čvrsto vjeruju", tj. obavljaju propisane namaze, daju naredeni i propisani zekat, koji su potpuno ubjeđeni u onaj svijet, proživljavanje poslije smrti, nagradu za učinjena djela, kako dobra tako i loša djela, u Džennet i Vatru, kao što Uzvišeni kaže:

"Reci: 'On je vjernicima uputstvo i lijek. A oni koji neće da vjeruju - i gluhi su i slijepi.'" /41:44/ Zbog toga se ovdje kaže:

"Onima koji u onaj svijet ne vjeruju", tj. negiraju ga

"Mi prikazujemo kao lijepe postupke njihove - zato oni lutaju", tj. lijepe njima, one koje oni rade,

produbljujemo im njihovu zabludu i oni lutaju u zabludi, zbog negiranja onog svijeta, ahireta **"...njih čeka zla kazna"**, tj. na oba svijeta

"a na onom svijetu će biti posve izgubljeni", tj. osim njih neće biti izgubljenih. Uzvišeni kaže:

"a ti, zaista, primaš Kur'an od Mudrog i Sveznajućeg!", tj. ti, zaista, Muhammede uzimaš ovaj Kur'an od Mudroga, Njegove naredbe i Njegove zabrane, On Svojim znanjem obuhvata sve stvari, velike i sitne. Ono o čemu je On obavijestio sušta je Istina, a Njegova mudrost potpuna pravda.

إِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِهِ إِنِّي آنستُ نَارًا سَأَلْتُكُمْ مِنْهَا بِخَبْرٍ أَوْءَاتِيكُمْ
بِشَهَابٍ قَبْسٍ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ⑦ فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَنْ بُورِكَ مِنْ
فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسَخَّ اللَّهُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑧ يَمُوسَىٰ إِنَّمَا
أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑨ وَالْقَىٰ عَصَاكَ فَمَاءً أَلْهَمْتَهُمْ كَاتِبًا
جَانًّا وَوَلِيًّا مَدْبُرًا وَمَنْ يُعَقِّبْ يَمُوسَىٰ لَا يُخَفِّ إِلَيَّ لِيَاخُفَ لَدَى
الْمُرْسَلُونَ ⑩ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حَسَنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ⑪ وَأَدْخَلَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي
تَسْعِ آيَاتِنِ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِذْ هُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ⑫ فَلَمَّا
جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ⑬ وَجَحَدُوا بِهَا
وَاسْتَيْفَنُوا أَنفُسَهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ⑭

"Kada Musa reče porodici svojoj: 'Vidio sam vatru, donijet ću vam otuda vijest kakvu, ili ću vam donijeti razgorjelu glavnu da biste se ogrijali, /7/ neko ga, kad joj se približi, zovnu: 'Nek' su blagoslovljeni oni koji se nalaze na mjestu na kojem je vatra i oni oko nje, i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova! /8/ 'O Musa, Ja sam - Allah, Silni, i Mudri! /9/ Baci svoj štap!' Pa kad ga vidje da se, kao da je hitra zmija, kreće, on uzmače i ne vrati se. 'O Musa, ne boj se! Poslanici se kod Mene ne treba ničega da boje; /10/ a onome koji grijeh počini, a onda zlo dobrim djelom zamijeni uistinu, ću oprostiti i samilostan biti! /11/ Uvuci ruku svoju u njedra svoja, pojaviti će se bijela, ali neće biti bolesna - bit će jedno od devet znamenja Faraonu i narodu njegovu; oni su, doista, narod nevjernički. /12/ I kad im očito dođoše znamenja Naša, oni rekoše: 'Ovo je prava čarolija!' /13/ I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci.'" /14/

* Objavljena nakon sure "Eš- Šu'ara.

Uzvišeni spominje Svome poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., kako je bilo sa Musaom, a.s., kako ga je Allah, dž.š., odabrao i kako mu je govorio. Dao mu je očite mudžize i poslao ga je Faraonu i njegovoj kliki, a oni nisu u njih povjerovali. Uzoholili su se i odbili da ga slijede, pa Uzvišeni veli:

"Kad Musa, a.s., reče porodici svojoj", dok je išao sa svojom porodicom kada je u noći zalutao na putu,

"Vidio sam vatru, donijet ću vam otuda vijest kakvu", o putu,

"Ili ću vam donijeti razgorjelu glavnu da biste se ogrijali", tj. koja će vas zagrijati, pa je i bilo kako rekao je. Vratio se od nje sa velikom viješću, preuzeo je od nje ogromno svjetlo. Zbog toga Uzvišeni kaže:

"neko ga, kad joj se približi, zovnu: 'Nek' su blagoslovljeni oni koji se nalaze na mjestu na kojem je vatra i oni oko nje." Tom prilikom ugledao je vatru koja se rasplamsala na zelenom stablu. Sve što se više vatra rasplamsavala, stablo je postajalo sve zelenije i blistavije. Zatim je podigao glavu i vidio je kako njeno svjetlo dopire do svoda nebesa. Ibn-Abbas i drugi kažu kako to nije bila vatra, nego je to bila blistava svjetlost. Musa je zastao začuđen onim što je vidio i neko ga

"zovnu: 'Nek' su blagoslovljeni oni koji se nalaze na mjestu na kojem je vatra", tj. neka budu obasuti blagoslovom, **"i oni oko nje"**, tj. i meleki, kako kažu Ibn-Abbas, Ikrima i Selid bin Džubejr. Ibn Ebi-Hatim prenosi od Amra bin Murre, koji kaže da je čuo Ebu-Ubejdu kako priča od Ebu-Musaa, r.a., da rekao je: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /395/ 'Allah, dž.š., ne spava i nema potrebe da spava, smanjuje udio u nafaki i podiže ga. Do njega dostižu noćni poslovi prije pojave dana, a isto tako, dnevni poslovi prije pojave noći.'" Ovome El-Mes'udi dodaje, pa kaže: "...a zastor Mu je svjetlost ili vatra, da ga otkrije veličajni sjaj Božijeg lica, spalio bi sve na što Njegov pogled padne." Zatim je Ebu-Ubej proučio ajet:

"Nek' su blagoslovljeni oni koji se nalaze na mjestu na kojem je vatra i oni oko nje." Osnova ovog hadisa prenesena je iz Muslimovog "Sahih", a prenosi ga Amr bin Murre.

Uzvišeni kaže: **"i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!"**, čist od toga da slični stvorenjima. Uzvišeni, dalje kaže:

"O Musa, Ja sam - Allah, Silni i Mudri!" Upoznao ga je da Onaj Koji mu se obraća i koji ga doziva je On, njegov Gospodar, Allah, Silni, Koji nadvisuje sve stvari i potčinjava ih, Mudri u svemu onome što govori i što čini.

"Baci svoj štap! Pa kad ga vidje da se, kao da je hitra zmija, kreće, on uzmače i ne vrati se", tj. naredio mu je da baci svoj štap, pa ga je on bacio iz svoje ruke. Istog trenutka on se pretvori u ogromnu, najveću zmiju koja se izuzetno brzo kretala.

Pojam "el-džann" označava vrstu zmija koje se najbrže kreću i gmižu. A prema hadisu zabranjeno je ubijanje kućnih zmija zvanih "el-džinan" (biješe bezopasne zmije). Kada je Musa sve to vidio,

"uzmače i ne vrati se" od straha. A Uzvišeni kaže:

"O Musa, ne boj se! Poslanici se kod Mene ne treba ničega da se boje", tj. ne boj se zbog toga što vidiš, Ja sam te odabrao da budeš poslanik, dostavljač i upućivač, pa Uzvišeni kaže:

"a onome koji grijeh počinj, a onda zlo dobrim djelom zamijeni - Ja ću, uistinu, oprostiti i samilostan biti!" Ovo je apsolutno izuzeće, u njemu je velika radost čovjeku, jer ko uradi kakvo nevaljalo djelo zatim ga ostabi i pokaje se, Allah će primiti njegovo pokajanje, kao što Uzvišeni kaže:

"Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini, i koji zatim na Pravom putu istraje."/20:82/ Uzvišeni kaže:

"Uvuci ruku svoju u njedra svoja, pojavit će se bijela, ali neće biti bolesna." Ovo je drugi ajet, znak i očit dokaz moći Allaha, dž.š., jer kada je uvukao svoju ruku u njedra, pa je izvukao, ona postade bijela, kao da je komad mjeseca, sjajna, svjetluca kao bljesak munje.

Uzvišeni kaže: **"jedno od devet znamenja"**, tj. ova dva znaka spadaju u devet znamenja, kojima ćemo te pomoći i koja ćemo učiniti dokazom da sa njima odeš Faraonu i njegovom narodu; **"oni su, doista, narod nevjernički."** A devet znamenja o kojima Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

"Mi smo Musau devet očevidnih znamenja dali" (15:101) spomenuta su u komentaru sure "El-Isra" kao što smo to objasnili na tom mjestu.

Uzvišeni kaže: **"I kad im očito dođoše znamenja Naša"**, tj. očevidna,

"oni rekoše: 'Ovo je prava čarolija!'" I htjeli su da mu se suprotstave svojim čarolijama pa su bili savladani, poniženi. **"I oni ih, nepravdni i oholi, porekoše"**, bjelodano i javno, **"ali su u sebi vjerovali da su istinita"**, tj. spoznali su da su ona Istina od Allaha, dž.š., ali su ostali tvrdoglavo odbili **"nepravdni i oholi"**, tj. nepravdni prema samima sebi a tvrdoglavi u odbijanju da slijede Istinu, te zbog toga Uzvišeni kaže:

"pa pogledaj kako su skončali smutljivci", tj. pa pogledaj kakva ih je stigla kazna, uništenje i potapanje do posljednjeg ujutro jednog dana. Sadržaj Allahovog upozorenja Kurejšima, mušricima uopće i ostalim nevjernicima sljedbenicima Knjige i svima drugima koji niječu Muhammeda, s.a.v.s., je da će ih zadesiti ono što je zadesilo one prije njih, i to je preče da im se desi. Jer, Muhammed, a.s., veći je od Musaa, njegovi dokazi su bjelodaniji i jači. Usto su raniji poslanici najavljivali radosnu vijest o njegovom dolasku, neka je na njega i uopće na sve poslanike najvredniji salavat i najpotpuniji pozdrav.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى
 كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا
 النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ۗ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ
 الْعَظِيمُ ﴿١٦﴾ وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ
 يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ مَلَأَ رَبِّي مِنْ هَاهُنَا الْمَمْلُوكَ لِأَدْخُلُوهُ
 مَسَكِنَهُمْ لِأَيْحُطَمَنَّهُمْ سُلَيْمَانَ ۗ وَجُنُودُهُ هُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٨﴾ فَنَبَسَمَ
 ضَاحِكًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ
 عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأُدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي
 عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾

"Davudu i Sulejmanu znanje smo dali i oni su govorili: 'Hvala Allahu, Koji nas je odlikovao iznad mnogih vjernika, robova Svojih!' /15/ I Sulejman naslijedi Davuda i reče: 'O ljudi, dato nam je da razumijevamo ptičje glasove i svašta nam je dato: ovo je zaista prava blagodat!' /16/ I sakupiše se Sulejmanu vojske njegove, džinovi i ljudi i ptice, oni prvi su zaustavljani kako bi ih sustigli oni zadnji /17/ i kad stigoše do mravlje doline, jedan mrav reče: 'O mravi, ulazite u staništa svoja da vas ne izgazi Sulejman i vojske njegove, a da to i ne primijete!' /18/ I on se nasmija glasno riječima njegovim i reče: 'Gospodaru moj, nadahni me da budem zahvalan na blagodati Tvojoi, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!' /19/

Uzvišeni obavještava o onome čime je oblagodario Svoje robove i poslanike Davuda i njegovog sina Sulejmana, a.s., najljepšim blagodatima i uzvišenim darovima, o tome da im je objedinio u njihovoj sreći na oba svijeta, i da im je dao Kraljevstvo, potpunu moć, poslanstvo i nubuvvet. Zbog toga Uzvišeni kaže:

"Davudu i Sulejmanu znanje smo dali i oni su govorili: 'Hvala Allahu, koji nas je odlikovao iznad mnogih vjernika, robova Svojih.'" Pa ima li bolje i vrednije blagodati od one koja je data Davudu i Sulejmanu, a.s. Uzvišeni kaže: "I Sulejman naslijedi Davuda", tj. u vlasti i poslanstvu. Ovdje se ne misli na naslijeđivanje imetka. Poslanici ne naslijeđuju imetke kao što o tome govori Allahov Poslanik, s.a.v.s., u svojim riječima: /396/ "Mi poslanici ne ostavljamo u naslijeđe, a sve što ostavljamo iza sebe je sadaka."

Allah, dž.š., kaže:

"O ljudi, dato nam je da razumijemo ptičje glasove i svašta nam je dato", tj. Sulejman, a.s., obavještava o onome čime ga je oblagodario Allah, dž.š., i darovao mu potpunu vlast, tako što mu je potčinio džine i ptice. On je znao jezik ptica i životinja također, a ovo je ono što nije dato nijednom čovjeku, što je samo on naučen, o čemu Allah, dž.š., obavještava svog poslanika

"ovo je, zaista, prava blagodat", tj. jasna i očevidna Nama. Kada je melek uzeo dušu Davuda, a.s., Sulejman, a.s., naredio je ptici da napravi hlada Davudu, pa mu je ona napravila hlad. Uzvišeni kaže:

"I sakupiše se Sulejmanu vojske njegove, džini i ljudi i ptice, oni prvi su zaustavljani kako bi ih sustigli oni zadnji", tj. Sulejman, a.s., sakupio je sve svoje vojske, koje su bile vojske džina, ljudi i ptica, i jahao je među njima u raskošnoj velikoj paradi ljudi, džina i ptica. Dok su išli, ptice su mu svojim krilima pravile hlad.

A Uzvišeni kaže: **"oni prvi su zaustavljani kako bi ih sustigli oni zadnji",** tj. zaustavljani bi bili oni koji su na početku kako bi ih sustigli oni koji su bili na kraju i kako niko ne bi odstupio od svog mjesta koje mu je raspoređeno.

Uzvišeni kaže: **"I kad stigoše do mravlje doline",** tj. kada je prolazio Sulejman, a.s., sa svojim vojskama i vojnicima pored mravlje doline

"jedan mrav reče: 'O mravi, ulazite u stanove svoje da vas ne zgazi Sulejman i vojske njegove a da to i ne primijetite'", pa je Sulejman razumio šta mrav reče:

"I on se nasmija glasno riječima njegovim i reče: 'Gospodaru moj, nadahni me da budem zahvalan na blagodati Tvojoi, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje'", tj. nadahni me da budem zahvalan na Tvojim blagodatima kojima si mi omogućio da znam i razumijem ptičje i životinjske glasove, i na dobročinstvu koje si učinio mojim roditeljima da budu sljedbenici islama i vjeruju u Tebe i da radim dobra djela koja Ti voliš i koja će biti primljena kod Tebe,

"i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!", tj. kada me usmrtiš, daj da budem u društvu dobrih Tvojih robova. Svrha i smisao je to što je Sulejman, a.s., razumio govor mrava i glasno se nasmijao na to. Ovo je samo po sebi veoma velika stvar.

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهَدَىٰ هَذِهِ
 كَانَ مِنَ الْعَائِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَا عَذَابَ عَظِيمًا شَدِيدًا وَلَا آدْبَحَّةَ ۗ أَوْلِيَٰ نَبِيِّ
 سُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾

"I on izvrši smotru ptica, pa reče: 'Zašto ne vidim pupavca, da nije odsutan.' /20/ 'Ako mi

ne donese valjano opravdanje, teškom ću ga kaznom kazniti ili ću ga zaklati!" /21/

Muhammed bin Ishak kaže: "Kada bi Sulejman, a.s., ujutro dolazio u svoj medžlis - mjesto za sjednice i sjedenje - obilazio bi ptice. Njemu bi ispred svake vrste ptica svaki dan dolazio predstavnik te vrste ptica. Od onih koje je pozivao da mu dođu, za svaki dan letenja, svaka vrsta ptica imala je svog opunomoćenika. Ugledao je Sulejman, a.s., sve vrste ptica koje postoje osim pupavca,

"pa reče: 'Zašto ne vidim pupavca, da nije odsutan'", je li to da ne mogu vidjeti pticu ili je on odsutan? Uzvišeni kaže:

"teškom ću ga kaznom kazniti ili ću ga zaklati!" Kaznit ću ga tako što ću mu počupati perje, te ću ga izložiti suncu ili ću ga zaklati. **"Ako mi ne donese valjano opravdanje"**, tj. opravdan nas razlogom. Kada je stigao, pupavac uputio se ka mjestu na kojem je sjedio Sulejman.

فَكَتَّعِبَ عَيْبِيدٌ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطُ بِهِ
وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ﴿٢١﴾ إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَهِيَ عَلَى عَرْشٍ عَظِيمٍ ﴿٢٢﴾ وَجَدْتَهَا وَقَوْمَهَا بِسُجُودٍ لِلشَّمْسِ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَرَبِّهِمْ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَوَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ
لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٣﴾ أَلَا بَسُودٌ وَاللَّهُ الَّذِي يُجْرِحُ الْحَبَّةَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٤﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٢٥﴾

"Izbivao je nedugo, a onda dođe, pa reče: 'Doznao sam ono što ti ne znaš, iz Sabe ti donosim pouzdanu vijest. /22/ Vidio sam da jedna žena njima vlada i da joj je svega i svačega dato, a ima i prijesto veličanstveni" /23/ vidio sam da se i ona i narod njezin Suncu klanjaju, a ne Allahu, šejtan im je prikazivao lijepim postupke njihove i od pravog puta ih odvratio, te oni ne umiju da nađu Pravi put, /24/ pa da sedždu čine Allahu, Koji izvodi ono što je skriveno na nebesima i na Zemlji i Koji zna ono što krijete i ono što na javu iznosite. /25/ Allah je, nema boga osim Njega, Gospodar Arša Veličanstvenoga!" /26/

Uzvišeni kaže: **"Izbivao je"** pupavac **"nedugo, a onda dođe"**, tj. bio je odsutan kratko vrijeme, zatim dođe i reče Sulejmanu:

"Doznao sam ono što ti ne znaš", tj. vidio sam ono što ti i tvoja vojska niste vidjeli. **"Iz Sabe ti donosim pouzdanu vijest"**, tj. dolazim sa potpuno istinitom i sigurnom vijesću. Stanovnici Sabe su iz Himjera, a oni su kraljevi Jemena, zatim reče:

"Vidio sam da jedna žena njima vlada..." El-Hasan el-Basri kaže: "To je Belkis, kćerka Šerahila, kraljica Sabe. Ona je bila u zemlji koja se zvala Me'reb, tri milje daleko od Sane. Njeno konsultativno vijeće činilo je tri stotine i dvanaest ljudi, a svakom od njih bilo je podređeno deset hiljada ljudi, a Allah najbolje zna.

Uzvišeni kaže: **"i da joj je od svega i svačega dato"**, tj. sve što je bilo potrebno jednom jakom kralju.

"a ima i prijesto veličanstveni", kolosalan, ukrašen zlatom i različitim vrstama dragulja, na kojem ona sjedi. Ima šest stotina žena koje je služe. Uzvišeni kaže:

"vidio sam da se i ona i narod njen Suncu klanjaju, a ne Allahu, šejtan im je prikazao lijepim postupke njihove i od Pravog puta ih odvratio", tj. od Puta istine, **"te oni ne umiju da nađu Pravi put."** Pa kaže:

"pa da sedždu čine Allahu", tj. ne znaju Put istine, a to je ustvari Put istinitog činjenja sedžde Uzvišenom Allahu, dž.š., Njemu Jedinom, a ne onome što je On stvorio kao što su planete i drugo. Kao što Uzvišeni kaže:

"Među znamenjima Njegovim su noć i dan, i Sunce i Mjesec. Ne padajte licem na tlo ni pred Suncem ni pred Mjesecom, već padajte licem na tlo pred Allahom, Koji ih je stvorio ako želite da se samo Njemu Jedinom klanjate." /41:37/ To znači: O ljudi, klanjajte se samo Allahu, dž.š., Uzvišeni kaže:

"Koji izvodi ono što je skriveno na nebesima i na Zemlji." Tj. izvodi ono što je u njima učinio kao opskrbu (rizik), kišu iz neba i biljke iz zemlje. Ovo je prikladno s obzirom na riječi pupavca kojem je Allah, dž.š., dao posebnost, a to je da vidi vodu koja teče na površini Zemlje i u njoj unutrašnjosti. Ovo spominje Ibn-Abbas i drugi. **"i Koji zna ono što krijete i ono što na javu iznosite"**, tj. zna sve ono što govore i rade, bilo javno ili tajno, Njegovi robovi, kao što Uzvišeni kaže:

"za Njega je jednak od vas Onaj Koji tiho govori i onaj ko to glasno čini, Onaj Koji se noću skriva i Onaj Koji po danu hodi" /13:10/, ili kao što Uzvišeni kaže:

"Allah je, nema boga osim Njega, Gospodar Arša Veličanstvenoga!" Nema niko među stvorenjima veći od Njega. Pošto je pupavac pozivao dobru, obožavanju jedino Allaha, dž.š., i činjenju sedžde samo Njemu, zabranjeno ga je ubiti. Imam Ahmed, Ebu-Davud i Ibn-Madže prenose od Hurejrea, r.a., i kažu: /398/ "Poslanik, s.a.v.s., zabranio je ubistvo četiri vrste životinja: mrav, pčela, pupavac i ptica zavnu 'sured'."⁴⁸⁶ Sened-lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan.

⁴⁸⁶ "Es-sured" je ptica ogromne glave, bijelog stomaka, zelenih leđa koja lovi male ptice.

﴿ قَالَ سَنظُرُ أَصَدَقًا أَمْ كُنْتُمْ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴾ ﴿٢٧﴾ أَذْهَبَ بِكِتَابِي
هَذَا فَالْقَهَّ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّى عَنْهُمْ فَانظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَتْ
يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْإِنِّي آتِيَةٌ إِلَيْكَ بِكَرِيمٍ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَا تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولٌ مِّنْ رَبِّكُمْ ﴿٣١﴾

"Vidjet ćemo", reče Sulejman, "da li govoriš istinu ili ne. /27/ Oduzi ovo moje pismo pa im ga baci, a onda se od njih malo izmakni i pogledaj šta će odgovoriti!" /28/ "O velikaši", reče ona, "meni je dostavljeno jedno poštovanja vrijedno pismo! /29/ Zbilja je od Sulejmana i zbilja se ono u ime Allaha Svemilosnog, Milostivog! /30/ Ne pravite se većim od mene i dodite da mi se pokorite." /31/

Uzvišeni obavještava o Sulejmanu i onome što je on rekao pupavcu kad ga je pupavac izvijestio o stanovnicima Sabe i njihovoj kraljici.

"Vidjet ćemo", reče Sulejman, "da li govoriš istinu ili ne", tj. da li je vijest koju si donio istinita ili si htio da se spaseš kazne pomoću laži.

"Oduzi ovo moje pismo pa im ga baci, a onda se od njih malo izmakni i pogledaj šta će jedni drugima reći." Sulejman je napisao pismo i dao ga pupavcu, pa ga je ovaj odnio kraljici Belkis i njenom narodu. Došao je u njenu palatu, u prostoriju u kojoj ona sama boravi pa joj ga je bacio, pred nju ušavši kroz prozorčić, zatim se malo iz pristojnosti izmakao ustranu. Ona se zburnila i iznenadilo je to što je vidjela. Zatim ga je počela čitati i u njemu našla:

"Zbilja je ono od Sulejmana i zbilja je ono: "U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog", "Ne pravite se većim od mene i dodite da mi se poklonite!" Zatim je ona sazvala sve prinčeve, ministre i velikane svoga kraljevstva i rekla im:

"O velikaši", reče ona, "meni je dostavljeno jedno, poštovanja vrijedno, pismo", znači ono što sam vidjela zavređuje pažnju. Čudna stvar, donijela mi ga je jedna ptica i bacila ga preda me. Zatim se iz poštovanja izmakla. Takvo što nije u stanju učiniti niko od kraljeva, zatim im ga je pročitala... Saznali su da je to pismo od Allahovog Poslanika Sulejmana, a.s., sa kojim oni ranije nisu imali kontakta, te da im on naređuje da se ne uzdižu i ne ohole nego da mu se pokore i kao monoteisti, iskreno i pokorno predaju islamu. Mejmun bin Mehran kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pisao: "U ime Tebe, o moj Bože!", dok mu nije objavljen ovaj ajet, pa je onda pisao:

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!" Učenjaci kažu: "Niko nije pisao **"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"** prije Sulejmana, a.s.

"Ne pravite se većim od mene" ne oholite se i ne uzdižite se, **"i dodite da mi se pokorite"** svi zajedno.

﴿ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفُنُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرَ حَتَّى تَشْهَدُونِ ﴾ ﴿٣٢﴾
﴿ قَالُوا مَنُ أُوْلُو قُوَّةٍ وَأُوْلُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ لِلَّذِينَ قَانظُرِي مَاذَا
تَأْمُرِينَ ﴾ ﴿٣٣﴾ ﴿ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا
أَعْنَاقَ أَهْلِهَا آذَانًا ﴾ ﴿٣٤﴾ ﴿ وَذِي مِرْسَلَةٍ إِلَيْهِمْ
بِهَدْيَةٍ فَنَاطِقَةٌ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴾ ﴿٣٥﴾

"O velikaši", reče ona, "savjetujte mi šta treba u ovom slučaju da radim, ja bez vas ništa neću da odlučim!" /32/ "Mi smo vrlo jaki i hrabri", rekoše oni, "a ti se pitaš. Pa, gledaj šta ćeš narediti!" /33/ "Kad carevi osvoje neki grad", reče ona, "oni ga razore, a ugledne stanovnike njegove učine poniženim; eto, tako oni rade." /34/ "Poslat ću im jedan dar i vidjet ću sa čime će se izaslanici vratiti." /35/

Nakon što im je pročitala pismo Sulejmana, posavjetovala se o ovoj stvari sa njima, u vezi sa onim što joj je dostavljeno. Zbog toga je rekla:

"O velikaši", reče ona, "savjetujte mi šta treba u ovom slučaju da radim, ja bez vas ništa neću da odlučim", tj. dok vi ne dođete i ne kažete mi šta da radim.

"Mi smo vrlo jaki i hrabri", tj. prvo su joj ukazali na to da su brojni, spremni i jaki, a zatim su stvar prepustili njoj i rekli: **"A ti se pitaš. Pa gledaj šta ćeš uraditi"**, ako želiš, borit ćemo se protiv njega ili ćemo mu pažljivo odgovoriti, a na tebi je da odlučiš, mi ćemo tvoju odluku slijediti i pokorni tebi biti. Međutim, pošto su i ona i oni spoznali da se ne mogu suprotstaviti njegovoj vojsci, s obzirom da su njemu bili potčinjeni i ljudi, i džini i ptice, kao što se ona uvjerila u vezi sa pupavcem, ona reče: "Borim se da nas ne napadne sa svojom vojskom i da nas ne uništi."

"Kad carevi osvoje neki grad" - reče ona - "oni ga razore", tj. kada uđu u njega silom, razore ga,

"a ugledne stanovnike njegove učine poniženim", tj. prezrivo i ponižavajuće prema njima postupaju, ubijaju ih ili ih porobe. Uzvišeni kaže: **"eto, tako oni rade."** Nakon toga odlučila je da međusobno sklope mir i rekla:

"Poslat ću im jedan dar i vidjet ću sa čime će se izaslanici vratiti", pa ako ga prime, tj. ako prime dar, a on je kralj, onda ćemo se boriti protiv njega, a ako ga ne primi, znači da je on poslanik, onda ćemo ga slijediti.

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمٌ قَالَ أَتُّدُونِ
بِمَالِ فَمَاءِ اثْنَيْنِ وَاللَّهُ خَيْرٌ مِّنَّا أَن نَّمُكِّدَ بِكُم مِّنْهُنَّ نَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾
أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَهُمْ بِجُنُودٍ لَّا قِبَلَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّ مِنْهَا آدِلَةً
وَهُمْ صَاخِرُونَ ﴿٣٧﴾

*"I kad on pred Sulejmana izide, ovaj mu reče:
'Zar da blagom mene pridobijete? Ono što je
Allah dao bolje je od onoga što je dao vama.
Vi se onome što vam se daruje radujete! /36/
Vrati se njima! Mi ćemo dovesti vojske kojima
se neće moći oduprijeti i istjerat ćemo ih iz
Sabe ponižene i pokorene."/ /37/*

Sulejman, a.s., nije ni pogledao u dar koji mu je poslala Belkis niti ga je uopće zanimao, nego ga je odbio i rekao im, zamjerajući im: **"Zar da blagom mene pridobijete?"**, tj. zar da mi se ulizujete sa imetkom da vas ostavim sa vašim drugovima i vašim kraljevima?

"Ono što je Allah meni dao bolje je od onoga što je dao vama", tj. vlast, imetak i vojska koju mi je dao Allah, dž.š., bolje je sve to od onoga što vi posjedujete

"Vi se onome što vam se daruje radujete", poklonima i darovima, međutim ja od vas neću primiti ništa do islam ili slijedi sablja, odnosno rat. El-E'ameš prenosi od Ibn-Abbasa, pa kaže: "Sulejman je naredio šejtanima pa su mu oni maskirali hiljadu dvoraca od zlata i srebra. Kada su njeni izaslanici to vidjeli, rekoše: 'Šta će njemu naši pokloni pored ovoga?' Iz ovoga se zaključuje da je dozvoljeno kraljevima pokazivanje ukrasa i nakita izaslanicima, tj. delegatima, pa Sulejman reče:

"Vrati se njima!", tj. sa njihovim poklonima.

"Mi ćemo im dovesti vojske kojima se neće moći oduprijeti", tj. oni nemaju snage da se s tim vojskama bore **"i istjerat ćemo ih iz Sabe ponižene"**, tj. iz njihove zemlje,

"i pokorene", tj. osramočene i prognane. Nakon što se vratio, predao je kraljici Belkis njene darove koje je bila poslala Sulejmanu i rekao joj ono što joj je Sulejman poručio, a nakon što je to ona čula, pokorila se i ona i njen narod. Krenula je prema njemu sa svojom vojskom pokorna i ponizna, veličajući Sulejmana sa namjerom da ga slijedi u islamu. A nakon što se Sulejman, a.s., uvjerio u njen pristanak i pristanak njenih izaslanika, obradovao im se.

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَيْمِيْنَ بَعَثْنَا قَبْلَكَ نَبِيًّا مِّنْ قَوْمِكَ
مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ عَفْرَيْتُ مِنْ أَلْحِنَ أَنَا وَإِنِّي بَعَثْتُ قَوْمًا مِّنْ قَوْمِكَ
وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا
أَعْلَمُ بِمَا فِي قُلُوبِكُمْ فَقَالَ لَوْ أَنِّي رَأَيْتُكُمْ مِّنْ قَوْمِكُمْ فَذُكِّرْتُمْ
بَلْ لَأَخْبِرَنَّكُمْ بِمَا فِي قُلُوبِكُمْ وَبَل لَّعْلَبٌ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا
يُشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾

"O dostojanstvenici, ko će mi od vas donijeti njezin prijesto prije nego što mi dođu kao muslimani." /38/ "Ja ću ti ga donijeti", reče Ifrit, jedan od džinova, "prije nego sa svog mjesta ustaneš, ja sam za to snažan i pouzdan." /39/ "A ja ću ga donijeti", reče Onaj Koji je učio iz Knjige, "prije nego što okom trepneš." I kad Sulejman vidje da je prijesto već pred njega postavljen, uzviknu: "Ovo je blagodat Gospodara moga, Koji me iskušava da li ću zahvalan ili nezahvalan biti. A ko je zahvalan - u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan - pa, Gospodar moj je Neovisan i Plemenit." /40/

Nakon što su joj se vratili njeni izaslanici sa onim što im rekao je Sulejman, ona reče: "Tako mi Allaha znala sam, ovo nije kralj. Mi nemamo snage protiv njega i mi se ne možemo porediti sa njime u veličini", pa mu je odgovorila: "Dolazim ti sa velikašima svoga naroda da vidim šta naređuješ i kakvoj nas to svojoj vjeri pozivaš." Zatim je naredila da se njen prijesto na kojem je ona sjedila, a koji je inače bio od zlata, bisera i topaza čuva. A lično je zatim krenula Sulejmanu sa dvanaest hiljada svojih velikaša iz Jemena. A džin je dolazio Sulejmanu svakog jutra i večeri da ga izvještava o kraljici Belkis. Kada se ona približila, okupile su se Sulejmanove vojske sastavljene od ljudi i džina, i on reče:

"O dostojanstvenici, ko će mi od vas donijeti njezin prijesto prije nego što mi dođu kao muslimani", nije želio da ga uzme nakon što oni prime Islam već prije nego što mu budu zabranjeni njihovi životi i njihovi imeci.

"Ja ću ga donijeti", reče Ifrit, jedan od džina, tj. Onaj Koji se vratio od njih

"prije nego sa svog mjesta ustaneš", tj. sa svog prijestola, tj. donijet ću ti ga u periodu od izlaska do zalaska sunca.

"ja sam za to snažan i pouzdan", tj. dovoljno sam jak da ga sigurno donesem sa svim onim draguljima koji su na njemu. Sulejman je to želio kako bi time pokazao svoju veličinu koju mu je darovao Allah, dž.š., vlast, kao i vojske koje mu je potčinio, a koje nije dao nikome prije njega, a niti će

kome dati poslije njega. Time je želio da mu to bude dokaz njegovog poslanstva kod Belkis i njenog naroda, pa je naredio da se donese njen prijesto onakav u kakvom je stanju ostao u njenoj zemlji, i to prije nego što mu oni dođu. Donošenje njenog prijestola onakvog kakav je prije nego dođu je čudno, iako je njen prijesto bio skriven i dobro čuvan od jake straže.

"A ja ću ti ga donijeti", reče onaj koji je učio iz knjige. Ibn-Abbas kaže: "On je Asif, pisar Sulejmanov, a bio je njegov drug i prijatelj koji je znao najuzvišenije Allahovo ime.⁴⁸⁷

"Ja ću ti ga donijeti", reče Onaj Koji je učio iz Knjige,

"prije nego što okom trepneš", pa Sulejman nije ni osjetio, a kad ono prijesto je već bio pred njega donesen, te

"uzviknu: 'Ovo je blagodat Gospodara moga, Koji me iskušava da li ću zahvalan ili nezahvalan biti. A ko je zahvalan - u svoju je korist zahvalan'", tj. ovo je jedna od Allahovih blagodati meni kojima želi da me ispita da li ću biti zahvalan na Njegovim blagodatima ili ne. Uzvišeni kaže:

"a ko je nezahvalan - pa, Gospodar moj je Neovisan i Plemenit", tj. On je Neovisan od Svojih robova i njihovog obožavanja, potpuno je Plemenit, pa ako Ga ne obožavaju, Njegova veličina nije umanjena prema bilo kome, i ovo je slično onome kao što rekao je Musa:

"Ako budete nezahvalni i vi i svi drugi na Zemlji - pa, Allah, doista, ni o kom nije ovisan i On je jedini hvale dostojan." /14:8/

قَالَ نَكَرُوا لَهَا
عَرَشَهَا نَظَرًا نَهْتَدَىٰ أَمْ نَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤٤﴾ فَلَمَّا
جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوَيْنَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا

⁴⁸⁷ Rekao sam: "Kažu da je to Džibril, a.s., a kažu također da je to bio melek koga je Allah, dž.š., dao Sulejmanu, a.s., da ga pomogne njime. Također kažu da je to bio Sulejman lično, kao da je on smatrao Ifrita isuviše sporim, pa mu je rekao da će mu ga on donijeti prije nego što on uspije da to izgovori, tj. i prije nego što okom trepne. Ja preferiram mišljenje da je to bio Sulejman, a.s., lično, jer je on bio Allahov Poslanik i kralj; nije mogao biti neko od njegovih podanika da zna Knjigu bolje od njega. A onaj koji posjeduje znanje iz Knjige, zar je moguće da bude neko od njegovih podanika ili pisara? Pa zar je mogao neko od njih da posjeduje veću moć nego što ju je posjedovao sam Sulejman, a.s. I kako to može biti kad je Allah, dž.š., uslišao molbu Sulejmanovu: "I daruj mi vlast kakvu niko, osim mene, neće imati! Ti, uistinu, bogato daruješ." (38:35), pa kao može da njegov pisar bude jači od njega, zar snaga nije najvažniji faktor vladavine, naročito zbog toga što je on bio poslanik koga je Allah, dž.š., podupro mudžizama? Samo je po sebi razumljivo da Sulejman poznaje upute iz Knjige i to na početku i prije svih članova njegovog kraljevstva, inače u njegovom kraljevstvu bi bio neko ko je vredniji i bolji za poslanstvo i vladanje od njega!!! Slava Bogu, kako to da je Asif posjedovao znanje o Knjizi, a da Sulejman to nije znao!? Pa ako to nije bio Sulejman, a.s., onda je sigurno bio Džibril, a.s., ili je to bio neki drugi melek, daleko od toga da je to mogao biti neko od njegovih podanika, a Allah najbolje zna.

وَكَا مُسْلِمِينَ ﴿٤٤﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُنَّ دُونَ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ
مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٥﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ
لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَتْ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِّن قَوَارِيرَ قَالَتْ
رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾

"Promijenite izgled njezina prijestolja da vidimo hoće li ga ili neće prepoznati!" /41/ I kad ona dođe, bi joj rečeno: 'Je li ovakav prijesto tvoj?' 'Kao da je on!', uzviknu ona. A nama je prije nego njoj dato znanje, i mi smo muslimani. /42/ A da nije ispravno vjerovala nju su omeli oni kojima se ona, mimo Allaha, klanjala! /43/ "Uđi u dvorac!", bi joj rečeno. Kad ga ona pogleda, pomisli da je duboka voda, pa zadize haljinu uz noge svoje. "Ova je dvorana uglačanim staklom popločena!", reče on, "Gospodaru moj!" uzviknu ona, "ja sam se prema sebi ogrješila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu Gospodaru svjetova!" /44/

Nakon što je Sulejmanu, a.s., doneseno prijestolje kraljice Belkis, a prije njenog dolaska, naredio je da se na njemu izvrše izvjesne promjene da bi provjerio može li ga ona prepoznati kada ga bude vidjela ili ne, pa reče:

"Promijeniti izgled njezina prijestolja da vidimo hoće li ga ili neće prepoznati!", pa su neke elemente na njemu dodali a neke su odstranili.

"I kad ona dođe, bi joj rečeno: 'Je li ovakav prijesto tvoj?'" Ona je bila razborita, postojana, čvrsta, oprezna i odlučna i nije htjela reći da je to on: **"Kao da je on!", uzviknu ona,** tj. čini mi se da je on jer mi jako liči. Ovakav postupak pokazao je vrhunac njene oštromnosti i opreznosti.

Uzvišeni kaže: **"A nama je prije nego njoj dato znanje, i mi smo muslimani."** Mudžahid kaže da su to Sulejmanove riječi, tj. bio je musliman prije nje, a ono što je nju omelo da obožava Jedinoga Allaha, dž.š., je to da je ona pripadala nevjerničkom narodu. Zbog toga Sulejman kaže:

"A da nije ispravno vjerovala, nju su omeli oni kojima se ona, mimo Allaha, klanjala, jer je ona narodu nevjerničkom pripadala." Ovo je dopuna onome što rekao je Sulejman, a.s., kako kažu Mudžahid i Se'id bin Džubejr, a ovaj Mudžahidov stav potvrđuje to što je ona obznanila i primila islam nakon što je ušla u dvoranu, kao što će kasnije biti rečeno. Uzvišeni kaže:

"Uđi u dvore!", bi joj rečeno. I kad je ona pogleda, pomisli da je duboka voda, pa zadize haljinu uz noge svoje." To je, ustvari, bilo tako što je Sulejman, a.s., naredio šejtanima, pa su joj oni

sagradili ogroman dvorac od stakla ispod kojeg su izveli da bude voda, pa oni koji ne znaju šta je ustvari misle da je to voda, međutim, to je staklo ustvari bilo između vode i onoga koji po njemu ide. To je izvedeno s ciljem kako bi joj pokazao carstvo koje je veličanstvenije od njenog carstva, pa kada je dvorac ugledala pomislila je da je to voda i otkrila je tako svoje noge kako bi gazila po vodi.

"Ovo je dvorac uglačanim staklom popločan!, reče on." Kada je stala ispred Sulejmana on ju je pozvao da obožava Uzvišenog Allaha i da odustane od svoga obožavanja Sunca, mimo Allaha. Tada je ona još uvijek govorila glasom nevjernika, a Sulejman je pao na sedždu Allahu, dž.š., veličajući Ga, a sa Sulejmanom su i ostali ljudi također učinili sedždu. Pošto je ona još uvijek tako govorila, glasom nevjerničkim, i nakon što je ugledala Sulejmana šta on čini, on joj pride i dignuvši glavu reče joj: "Teško tebi, šta si rekla?" A ona tada uzviknu:

"Gospodaru moj", uzviknu ona, "ja sam se prema sebi ogrješila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu Gospodaru svjetova." Tako je primila islam i divno li se predala i istinski obožavala Allaha, dž.š., Njega Jedinog, Koji nema druga, Koji je stvorio sve stvari i odredio im njihovu sudbinu!

وَلَقَدْ

أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَوْمَ ذَا الْقُرْبَىٰ لِمَنِ النَّبِيُّ قَبْلَ الْيَوْمِ الْهَذَا أَأَنْتَ أَمْ لَنَا قَالَ لَأُبَلِّغُكُمْ أَوَّلَ آيَاتِ اللَّهِ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ عِندَهُ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾ قَالَ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا آلِهَتِنَا إِنَّا نَحْنُ غَيْرُ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَرْجِعُونَ ﴿٤٧﴾ قَالَ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ قَوْمٌ نَّفِثُوا فِي آيَاتِنَا لِيُصَلِّحُوا فِيهَا وَنَحْنُ قَوْمٌ نَّكَرِهَهَا وَاللَّهُ يَخْتَصِمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ فَمَن تَبَوَّأَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَن تَبَوَّأَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

"A Semudu smo poslali brata njihova Saliha da u ibadetu budu jedino Allahu - a oni se podijeliše u dvije skupine koje su se međusobno prepirale. /45/ 'O narode moj', govorio im je on, 'zašto tražite da vas stigne kazna prije nego što se pokajete? Zašto od Allaha ne tražite oprost, da bi vam se ukazala milost?' /46/ 'Mi smatramo kobnim predznakom tebe i one koji su tobom!', rekoše oni. 'Kobni predznak vaš je kod Allaha', reče on, 'vi ste narod koji je stavljen u iskušenje.' /47/

Uzvišeni obavještava o Semudu i onome što se dešavalo sa Njegovim poslanikom Salihom, a.s., kada ga je Allah, dž.š., poslao njima i kada ih je pozvao da obožavaju Allaha, dž.š., Jedinog, Koji nema druga,

"a oni se podijeliše u dvije skupine koje su se međusobno prepirale", tj. vjerničku i nevjerničku skupinu, kao što Uzvišeni kaže:

"Mi, uistinu, vjerujemo u sve ono što je po njemu objavljeno, odgovoriše oni. 'A mi, doista, ne vjerujemo u to u što vi vjerujete', rekoše oni koji su bili oholi." (7:75, 76) A ovdje Uzvišeni veli:

"O narode moj", govorio im je on, "zašto tražite da vas stigne kazna prije nego što se pokajete?", tj. zašto prizivate da budete kažnjeni, a ne tražite od Allaha, dž.š., Njegovu milost, te zbog toga Uzvišeni kaže:

"Zašto od Allaha ne tražite oprost, da bi vam se ukazala milost? Mi smatramo kobnim predznakom tebe i one koji su s tobom - rekoše oni", tj. mi ništa dobro ne vidimo na tvom licu i licima onih koji te slijede, a kad god bi nekog od njih zadesilo kakvo zlo, govorili bi: "Ovo je od Saliha i njegovih drugova." Kao što Uzvišeni kaže obavještavajući o Faraonovom narodu:

"I kad bi im bilo dobro, oni bi govorili: 'Ovo smo zaslužili', a kad bi ih snašla kakva nevolja, Musau i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisivali." (7:131)

A oni kažu: **"Mi smatramo kobnim predznakom tebe i one koji su s tobom", rekoše oni. 'Kobni predznak vaš je kod Allaha', reče on"**, tj. kaznit će vas za to, **"vi ste narod koji je stavljen u iskušenje"**, tj. vi ćete biti ostavljeni u zabludi.

وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةٌ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصَلِّونَ ﴿٤٨﴾ قَالُوا نَفَا سَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّنَنَّ لَهُمْ وَاٰلِهَتُهُمْ لَمْ يَكُنْ لَوْ لِيْلَهُ مَا شَهِدْنَا مِثْلَ الْآلِهَةِ إِنَّا بِآيَاتِنَا أَصْدَقُونَ ﴿٤٩﴾ وَمَكْرًا أَمْكَّرْنَا وَمَكْرًا أَوْهَمُوا لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْرِمِينَ ﴿٥١﴾ فَتَلَّكَ لَبِيَّتُهُمْ بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ وَالْحَيِّبَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُوتُونَ ﴿٥٣﴾

"U gradu je bilo devet osoba koje su po zemlji, ne red, nego nered činile. /48/ 'Allahom se zakunite', rekoše, 'da ćemo noću i njega i porodicu njegovu ubiti, a onda njegovom najbližem krvnom srodniku reći: 'Mi nismo prisustvovali pogibiji porodice njegove, mi, zaista, istinu govorimo.' /49/ I smišljali su spletke, pa i Mi smo, a oni to nisu osjećali, /50/ pa pogledaj kakva je bila posljedica spletkarenja njihova: uništiti smo sve - i njih i narod njihov. /51/ Eno kuća njihovih, puste su zbog nepravde koju su činili - to je, zaista, pouka narodu koji zna, /52/ a spasili smo one koji su vjerovali i koji su se grijeha klonili.' /53/

Uzvišeni obavještava o bezbožništvu i okrutnosti naroda Semud i njihovih vođa koji su pozivali narod zabludi i nevjerstvu i nijekali Saliha, a.s., dok ih nije opsjelo stanje u kome su zaklali devu i planirali ubiti Saliha, a.s., tako što će se prikristi noću njemu i njegovoj porodici i ubiti ga na prevaru i iznenadnim napadom, a zatim će reći njegovoj porodici i njegovom najbližem krvnom srodniku da oni nisu ništa od toga učinili i da oni govore Istinu, pa Uzvišeni kaže:

"U gradu je bilo", tj. u gradu Semudovom **"devet osoba",** tj. devet lica **"koji su po Zemlji, ne red, nego nered činile",** a to su oni koji su zaklali devu. Jedan od njihovih drugova bio je po imenu Kudar bin Salif, Onaj Koji je zaklao devu svojim rukama i on je onaj koga Allah, dž.š., spominje riječima: **"kad se jedan nesretnik između njih podigao."** /92:12/ U ajetu se misli na nevjerstvo i pokvarenost što su bile njihove najružnije osobine, sijući smutnju svim putevima kojima su prolazili.

Uzvišeni kaže: **"Allahom se zakunite' - rekoše - 'da ćemo noću njega i njegovu porodicu ubiti'"**, tj. zakunite se da ćete ubiti Allahovog Poslanika Saliha, a.s. I dok su se oni prikradali Salihu da ga mučki ubiju i unište poslana im je stijena koja ih je poubijala. Tako je Allah, dž.š., spasio Saliha i one koji su ga slijedili, te zbog toga Uzvišeni kaže:

"I smišljali su spletke, pa i Mi smo, a oni to nisu osjećali, pa pogledaj kakva je bila posljedica spletkarenja njihova: uništili smo sve - i njih i narod njihov. Eno kuća njihovih, puste su zbog nepravde koju su činili - to je, zaista, pouka narodu koji zna, a spasili smo one koji su vjerovali i koji su se grijeha klonili."

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ
 أَتَأْتُونَ الْفَحِشَةَ وَأَنْتُمْ بُصُورٌ ﴿٥٤﴾ أَلَيْسَ لَنَا رِجَالٌ شَاهِدُونَ
 مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾ * فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ
 إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ أَلْ لَوْطِ بْنِ قَوْمِهِمْ أَنَّهُمْ أَنَا نَسِيطُهُمْ ﴿٥٦﴾
 فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٥٧﴾ وَأَمْطَرْنَا
 عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءً مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٥٨﴾

"I Luta smo poslali kada reče narodu svome: 'Zašto činite razvrat naočigled jedni drugih?' /54/ Zar zbilja sa strašću općite sa muškarcima umjesto sa ženama? Vi ste, uistinu, narod koji ne zna. /55/ A odgovor naroda njegova glasio je: 'Istjerajte Lutovu porodicu iz grada vašeg, oni su ljudi - čistunci!' /56/ I Mi smo spasili njega i

porodicu njegovu, sve osim žene njegove. Mi smo odredili da ona ostane s onima koji će kaznu iskusiti, /57/ i pustili smo na njih kišu, a strašne li kiše za one koji su bili opomenuti!' /58/

Uzvišeni obavještava o Svome robu i Svome poslaniku Lutu, a.s., da je on upozoravao svoj narod na Allahovu odmazdu nad njima zbog njihovih razvratnih djela koja čine i koja ranije niko od ljudskog roda nije činio. To je spolno općenje sa muškarcima, pa su se muškarci zadovoljili muškarcima, a žene sa ženama, pa kaže:

"Zašto činite razvrat naočigled jedni drugih", tj. gledate jedni druge i spolno općite pozivajući na razvrat.

"Zar zbilja sa strašću općite sa muškarcima umjesto sa ženama? Vi ste, uistinu, narod koji ne zna!", tj. ne znate ništa, ni što je prirodno a ni što je zakonito i propisano:

"A odgovor naroda njegova glasio je: 'Istjerajte Lutovu porodicu iz grada vašeg, oni su ljudi - čistunci!'", tj. izbjegavaju da čine ono što vi činite i čime ste zadovoljni, zato ih istjerate jer se oni neće popraviti ukoliko budu u vašem susjedstvu i u vašem gradu, pa pristupite tome. Zbog ovakvog odnosa Allah, dž.š., ih je uništio, a nevjericima tako i pripada. Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

"I Mi smo spasili njega i porodicu njegovu, sve osim žene njegove. Mi smo odredili da ona ostane s onima koji će kaznu iskusiti!", tj. sa onima koji će biti uništeni, sa njenim narodom, jer je ona pomagala njima u njihovoj vjeri i na njihovim putevima i bila zadovoljna sa njihovim ružnim i bestidnim djelima. Jedne prilike pokazala je svome narodu goste Lutove kako bi otišli kod njih i spolno općili sa njima. Ali, ona nije radila razvrat jer je to znak Allahove počasti prema Božijem poslaniku, a ne njene počasti.⁴⁸⁸

"i pustili smo na njih (kamenju) kišu", tj. kamenje od stvrdnutog blata obilježenog od tvoga Gospodara, a ona nije daleko od nasilnika. Zbog toga Uzvišeni veli:

"A strašne li kiše za one koji su bili opomenuti!", tj. za one kojima je donesen dokaz, do kojih je doprla opomena i upozorenje, a oni se opet suprotstavili poslaniku i zanijekali ga i naumili da ga istjeraju iz svoje sredine.

⁴⁸⁸ Rekao sam: "Ovo je ono što potvrđuje naše mišljenje o čistoti i nevinosti žena Božijih poslanika u pogledu činjenja zinaluka, pa čak i onda kada su bile nevjernice. One su ponekad nevjernice i mušrikinje, ali nikad nisu one koje čine zinaluk što je znak čistote njihovih (poslaničkih) porodica i potomstva od prljavštine bluda. Poslanici su bili čisti i zaštićeni od toga da bi mogli imati žene prostitutke, što nužno znači da njihove žene jesu čiste od zinaluka, a i one su zaštićene njihovom čistotom, tj. shodno čistoti poslanika od ovih razvratnosti i ružnih djela.

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى
 عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ اللَّهُ خَيْرٌ مَّا يَشْرُكُونَ ﴿٥٩﴾ أَمْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُم مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَلَائِقَ ذَانٍ بِهَجَةٍ
 مَّا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ۗ أَلَمْ تَعْلَمِ أَنَّ اللَّهَ بِكُمْ قَوِّمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾

"Reci: 'Hvala Allahu i mir robovima Njegovim koje je On odabrao!' Šta je bolje: Allah ili oni koje Njemu ravnim smatraju. /59/ Onaj Koji je nebesa i Zemlju stvorio i Koji vam spušta s neba kišu pomoću koje Mi dajemo da ozelene bašče prekrasne, nemoguće je da vi učinite da izraste drveće njihovo. Zar pored Allaha postoji drugi bog?! Ne postoji, ali su oni narod koji druge s Njim izjednačuje." /60/

Uzvišeni naređuje Svom Poslaniku, s.a.v.s., da kaže: **"Hvala Allahu"**, tj. na Njegovim blagodatima koje je dao Svojim robovima, toliko da, kada bi ih brojali, ne mogu ih nikada nabrojati, i na uzvišenim svojstvima i lijepim imenima Njegovim kojima je On opisan. Zatim mu naređuje da donosi mir i blagoslov na one Njegove robove koje je On odabrao i izabrao a to su plemeniti poslanici, neka je na njih najvredniji salavat i selam. Uzvišeni kaže:

"Veličanstven je Gospodar tvoj Dostojanstveni, i daleko od onoga kako Ga predstavljaju oni! i mir poslanicima, i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova!" (37:180 - 182) Ovim se želi istaći što je učinio sa Svojim poslanicima, pomažući ih i dajući im potporu, i nakon onoga što je pripremio Njegovim neprijateljima poniženje, kaznu i pokoravanje, naredio je Svom poslaniku i onima koji ga slijede da Mu se zahvaljuju na svemu onome što čini za njih i da donose mir i blagoslov na izabrane i odabrane Allahove, dž.š., robove. Uzvišeni kaže:

"Šta je bolje: Allah ili oni koje Njemu ravnim smatraju" upit je i nepriznavanje, te i negiranje mušričkog obožavanja drugih bogova uz Allaha, pa zatim Uzvišeni veli:

"Onaj Koji je nebesa i Zemlju stvorio", tj. stvorio je nebesa i ono što je na njima, kao što su planete, kosmos, sunašca, čiji broj niko ne zna osim Njega. Stvorio je Zemlju i načinio na njoj brda, brežuljke i proplanke, nepristupačne predjele, zaravni, puste predjele, plodna polja i plodove, kopna i mora kao i sve ono što je na njoj i u njoj. **"i Koji vam spušta s neba kišu"**, tj. čini je opskrbom robovima.

"pomoću koje Mi dajemo da ozelene bašče", tj. vrtovi.

"nemoguće je da vi učinite da izraste drveće njihovo", tj. nećete moći to izvesti. On, Uzvišeni, Jedinu je Koji samostalno i neovisno stvara opskrbu, kao što to priznaju mušrici, što Allah, dž.š., kaže u drugom ajetu:

"A ako ih zapitaš ko ih je stvorio, sigurno će reci: 'Allah!'" /43:87/, tj. oni priznaju da je On Jedinu Taj Koji to sve čini, Koji nema druga, a zatim opet oni uz Njega obožavaju nekog drugog. Pa kako je On Jedinu, Stvoritelj, Opskrbljivač, svakako treba da bude jedino On obožavan. On, Koji nema druga. Zbog toga, Njemu slava, kaže: **"Zar pored Allaha postoji drugi bog"**, tj. zar se može obožavati neko pored Allaha. Odgovor je: "Ne, niko!", pa se kaže: kako možete obožavati nekog drugog pored Allaha, a On je jedini neovisni Stvaralac, Opskrbljivač i Upravljač? Kao što Uzvišeni kaže:

"Pa da li je Onaj Koji stvara kao Onaj Koji ne stvara?"/16:17/

Uzvišeni ovdje veli: **"Onaj Koji je nebesa i Zemlju stvorio"**, a riječ **"Onaj Koji je"** u svim ovim ajetima ukazuje na Njegovu odredbu, tj. na Onoga Koji čini sve ove stvari kao i na one koji ništa od njih ne mogu učiniti. U snazi govora koji upućuje na to, kao što je rekao Uzvišeni Allah, dž.š.: **"Šta je bolje: Allah ili oni koje Njemu ravnim smatraju?"** A u slijedećem ajetu Uzvišeni kaže:

"oni su narod koji druge s Njim izjednačuje", tj. pripisuje Allahu, dž.š., sličnoga Njemu, među kipovima koji su obožavali, a koji ne čuju, ne vide i ne mogu ništa učiniti.

أَمْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيًا
 وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَوَّاعُونَ ﴿٦١﴾

"Onaj Koji je Zemlju prebivalištem učinio i kroz nju rijeke proveo i na njoj brda nepomična postavio i dva mora pregradio. Zar pored Allaha postoji drugi bog?! Ne postoji, nego većina njih u neznanju živi." /61/

Uzvišeni kaže: **"Onaj Koji je Zemlju prebivalištem učinio"**, tj. ne pokreće i ne pomjera Svoje stanovnike, a niti ih potresa, jer kada bi tako činio ne bi na njoj potrajao opstanak i život

"i kroz nju rijeke proveo", tj. sačinio je na njoj rijeke čija je voda pitka te učinio da one prolaze kroz zemlju i tako donose korist Njegovim robovima, **"na njoj je brda nepomična postavio"**, tj. planine kojima ju je učvrstio i ustabilio kako se ne bi tresla:

"i dva mora pregradio", tj. između pitke i slane vode napravio je pregradu tako da se one ne mogu miješati kako ne bi jedna drugu pokvarile. Slatko "more" su, ustvari, ove rijeke koje slobodno teku, pitke su i napajaju bilje i plodove. A slana mora su okeani prostrani opkoljeni kopnima sa svih strana, učinio je da njihova voda bude slana kako se ne bi zagadio vazduh njihovim mirisima (da su slatka). **"Zar pored Allaha postoji drugi bog?"** koji bi se obožavao!?

"Ne postoji, nego većina njih u neznanju živi."

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَّرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خَلَائِفَ
الْأَرْضِ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٦﴾

"Onaj Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja i Koji vas na Zemlji jedne drugima smjenjuje - Zar pored Allaha postoji drugi bog?! Kako nikako vi pouku da primite!?" /62/

Uzvišeni kaže: **"Onaj Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati odaziva"**, tj. on je Onaj Kojem se jedino može pribjeći u nuždi, koji otklanja zlo i štetu nevoljnika bez razlike. Uzvišeni kaže:

"Kad vas na moru nevolja zadesi, tada nema onih kojima se inače klanjate, postoji samo On."/17:67/ Imam Ahmed prenosi od čovjeka⁴⁸⁹ koji kaže: /398/ "Rekao sam: 'O Allahov Poslaniče, čemu ti pozivaš?' On reče: 'Pozivam Allahu, dž.š., Njemu Jedinom, Koji, ako te zadesi kakvo zlo i ti Mu se obratiš, otklanja od tebe to zlo, Koji ti, ako zalutaš u nekoj pustoši pa mu se obratiš, odgovori, Koji, ako te zadesi neplodnost, u usjevima pa Mu se ti obratiš, dadne da usjevi prokljaju i narastu.'" Zatim reče: "Rekao sam Mu: 'Uputi me', a on reče: 'Ne psuj nikoga, ne budi ravnodušan prema dobročinstvu, kada sretnoš brata budi nasmijana lica prema njemu, ili makar iz svoje kofe ulij vode u posudu onoga ko traži vodu. Neka ti tvoj ogrtač (izar) bude do pola potkoljenice, a ako to ne prihvataš, onda do članka. A čuvaj se spuštanja ogrtača ispod članaka, jer je to oholost, a, doista, Allah ne voli oholost.'" U drugom predanju ovaj ashab dodaje, pa kaže: "Poslije ovoga nisam grdio nikoga, pa ni ovcu ni devu." Priča se da je neki čovjek pratio drugog čovjeka na putu, pa ga je prevario i naumio ga ubiti. Ovaj je pokušao prvo da ga se riješi skromnošću i poniznošću, zatim zastrašivanjem kaznom Allaha, dž.š. Međutim, sve što je ovaj više pokušavao da ga odvrati, ovaj je bio sve uporniji da ga ubije, a on mu reče: "Dobro, dopusti mi da klanjam dva rekata", a ovaj mu rekao je da što brže klanja, pa je on počeo klanjati, ali se sav tresao od žestine straha, te mu nikako nije padalo na um ništa iz Kur'ana pa čak ni jedno slovo pa je ostao tako stojeći zapanjen, a ovaj reče: "Hajde završi!", pa je Allah, dž.š., učinio da mi na jezik dođu riječi Uzvišenog Allaha: "Onaj Koji se nevoljniku, kad se obrati, odaziva i Koji zlo otklanja..." "U takvom stanju ugledao sam konjanika koji se približavao iz doline noseći u ruci koplje; njim je pogodio čovjeka pravo u srce i ovaj je pao mrtav. Ja sam se prihvatio za konjanika i upitao ga: 'Tako ti Allaha, ko si ti?' A on

odgovori: 'Ja sam izaslanik Onoga Koji se odaziva onome koji je u nevolji i Koji od njega otklanja zlo.' Nakon toga uzeo sam magarca i devu i vratio se siguran i spašen."

Uzvišeni kaže: **"i Koji vas na Zemlji jedne drugima smjenjuje"**, tj. generacije naslijeđuju jedne druge i potom oni naslijeđuju svoje prethodnike, kao što Uzvišeni kaže:

"A kada Gospodar tvoj reče melekima: 'Ja ću na Zemlji nasljednika postaviti!'" /2:30/, tj. narode koji će nasljeđivati jedni druge, kako smo to ranije objasnili⁴⁹⁰, a slično znači i ovaj ajet, tj. ummet nakon ummeta, generacija nakon generacije.

"Zar pored Allaha postoji drugi bog?!", tj. nakon ovih detaljnih objašnjenja i iznošenja nesumnjivih Allahovih, dž.š., dokaza onima koji pored Allaha obožavaju drugog boga, postavlja im se pitanje zar postoji drugi bog. I time su spoznali da je On, Allah, Jedinu Koji stvara, odaziva se nevoljniku kada Mu se obrati i otklanja od njega zlo, On, Jedinu, Koji nema druga: **"Kako nikako vi pouku da primite!?"**, tj. kako malo njih promišlja o onome što ih vodi Istini i upućuje Pravom putu.

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي
ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلِ الرِّيحَ بِشَرِّابَيْنِ يَدِي رَحْمَةً مِنْ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ
مَعَ الَّذِينَ تَعَالَى اللَّهُ عَنْ مَائِشِرِكُونَ ﴿١٦﴾

"Onaj Koji vam u tminama, na kopnu i na moru, put pokazuje i Koji vjetrove kao radosnu vijest ispred milosti Svoje šalje. - Zar pored Allaha postoji drugi bog?! Kako je Allah visoko iznad onih koji druge Njemu ravnim smatraju!" /63/

Uzvišeni kaže: **"Onaj Koji vam u tminama, na kopnu i na moru"**, tj. sa svim onim dokazima koje je stvorio na nebesima i na Zemlji pokazuje vam put, kao što Uzvišeni kaže: **"i putokaze, a i po zvijezdama se oni upravljaju."/16:16/** Uzvišeni također veli: **"i Koji vjetrove kao radosnu vijest ispred milosti Svoje šalje"**, tj. ispred oblaka koji

⁴⁸⁹ To je Džabir bin Selim el-Hadžini.

⁴⁹⁰ Pogledaj suru "El-Bekare", ajet broj 30, kao i komentar u vezi s njim.

nose kišu, Allah, dž.š., napaja besplodne i suhe predjele:

"Zar pored Allaha postoji drugi bog?! Kako je Allah visoko iznad onih koji druge Njemu ravnim smatraju!"

أَمَّنْ يَبْدُو الْخَلْقَ تَمَّ يَعِيدُهُ
وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَعَلَهُمْ مَعِ اللَّهُ قُلُوبًا تَرَاهُمْ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤﴾

"Onaj Koji sve iz ničega stvara, Koji će, zatim to ponovo učiniti, i Koji vam opskrbu s neba i iz zemlje daje. - Zar pored Allaha postoji drugi bog?! Reci: 'Dokažite, ako Istinu govorite!'" /64/

To jest, On je Onaj Koji Svojom moći i Svojom vlašću započinje stvaranje, zatim to ponovo čini, kao što Uzvišeni kaže:

"On je Taj Koji iz ničega stvara, i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko." /30:27/ Uzvišeni veli:

"i Koji vam opskrbu s neba i iz zemlje daje", tj. kišom koju spušta s neba pomoću koje niče blagoslovljeno bilje iz zemlje, kao što Uzvišeni kaže:

"On zna šta u zemlju ulazi, a šta se na nj uspinje" /34:2/, a On, Blagoslovljeni i Uzvišeni, spušta s neba blagoslovljenu vodu, pa daje da od nje provriju vrela iz zemlje, a zatim pomoću njih iz nje izvodi raznovrsne usjeve, plodove i cvjetove. Zbog toga Uzvišeni kaže: **"Zar pored Allaha postoji drugi bog?!"** Onaj Kome pripadaju lijepa imena i najuzvišenija svojstva, što smo već spominjali u prethodnim ajetima

"Reci: 'Dokažite!'" ispravnost vašeg obožavanja drugog pored Allaha;

"a ako Istinu govorite" o tome. A On je znao da oni nemaju nikakvog dokaza za to, kao što Uzvišeni kaže:

"A Onaj Koji se, pored Allaha, moli drugom bogu, bez ikakva dokaza o njemu, pred Gospodarom svojim će račun polagati, i nevjernici ono što žele neće postići." /23:117/

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ
إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٥٥﴾ بَلْ أَدْرَأَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا مُكْمَرُونَ ﴿٦٦﴾

"Reci: 'Niko, osim Allaha, ni na nebu ni na Zemlji, ne zna gajb; i oni ne znaju kada će oživljeni biti.'" /65/ Zar oni o onom svijetu da

što znaju!? Ništa! - Oni u nj sumnjaju, oni su slijepi prema njemu." /66/

Uzvišeni kaže naređujući Svome Poslaniku, s.a.v.s., da puoči sva stvorenja da niko od stanovnika nebesa i Zemlje ne zna gajb (tajne) osim Uzvišenog Allaha, dž.š. A Uzvišeni kaže: **"Niko, osim Allaha..."** Ovo je apsolutno izuzeće, tj. niko to ne zna osim Uzvišenog Allaha, dž.š., i On je jedinstven u tome, Jedini, Koji nema druga, kao što Uzvišeni kaže:

"U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna." /6:59/ Uzvišeni također kaže:

"i oni ne znaju kada će oživljeni biti", tj. niko od stvorenja ne zna kada će biti Smak svijeta, kao što Uzvišeni kaže:

"a težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći." /7:117/ Ibn Ebi-Hatim prenosi od Aiše, r.a., koja kaže: (399) "Ko tvrdi da on zna - tj. Allahov Poslanik, s.a.v.s. - šta će biti sutra, rekao je najveću potvoru na Allaha, dž.š., jer Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

"Reci: 'Niko, osim Allaha, ni na nebu ni na Zemlji, ne zna gajb.'" Uzvišeni veli:

"Zar oni o onom svijetu da šta znaju!? Ništa! - Oni u nj sumnjaju", tj. njihovo znanje je nemoćno i oni ne mogu znati o njemu ništa. To znanje oni će dostići i bit će upotpunjeno tek na Sudnjem danu, ali im tada neće koristiti. Uzvišeni kaže: **"Ništa!" - Oni u nj sumnjaju..."** Ovim se ponovo vraća na nevjernike i ističe se da oni sumnjaju u to da Sudnji dan postoji i da će se on dogoditi:

"oni su slijepi prema njemu", tj. oni su u potpunom sljepilu i velikom neznanju u pogledu toga šta on stvarno jeste.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَءِذَا كُنَّا
أُتْرَابًا وَءِذَا بَابُنَا أَبْنَاءَ الْمَحْجُونَ ﴿٧٧﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا هَٰؤُلَاءِ نَحْنُ وَءِ بَابُنَا مَنْ قَبْلُ
إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسْطِيرٌ الْأُولَٰئِينَ ﴿٧٨﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٧٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُن فِي ضَيْقٍ
مِّمَّا يَكْفُرُونَ ﴿٧٧﴾

"Nevjernici govore: 'Zar ćemo, kad postanemo zemlja, i mi i preci naši, zaista, biti oživljeni?'/67/ Ovim nam se već odavno prijeti, i nama i precima našim, a ovo su samo izmišljotine naroda drevnih.' /68/ Reci: 'Putujte po svijetu i vidite kako su završili grješnici!' /69/ I ne žalosti se zbog njih i neka ti nije u duši teško zbog spletke njihovih." /70/

Uzvišeni obavještava o mušricima, koji odbijaju proživljavanje i koji kažu:

"Ovim nam se već odavno prijeti, i nama i precima našim", tj. samo čujemo, ali ne vidimo Istinu:

"a ovo su samo izmišljotine naroda drevnih", tj. njihove legende. A Allah, dž.š., im odgovara, pa kaže: "Reci", im, o Muhammede:

"Putujte po svijetu i vidite kako su završili grješnici", tj. lašci i kako ih je zahvatila kazna i odmazda, a Allah, dž.š., spasio je Svoje plemenite poslanike, s.a.v.s., i one koji su ih slijedili. Ujedno je time potvrdio ispravnost njihovih poslanica, pa zatim Uzvišeni kaže, tješeći i radujući Svoga Poslanika, s.a.v.s.: **"I ne žalosti se zbog njih"**, tj. nemoj da ti je žao zbog lažaca,

"i neka ti nije u duši teško zbog spletke" zbog toga što ti čine spletke i nijeću te. Ja ću ti, zaista, pomoći i izdići ću tvoju vjeru.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾
 قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ رَدْفٌ لِّكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
 لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
 لَيَعْلَمُ مَا تَكْنُ صُدُورُهُمْ وَمَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ
 وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

"Kad će se već jednom obistiniti ta prijetnja, ako Istinu govorite?", pitaju oni. /71/ Reci: "Stići će vas sigurno nešto od onoga što požurujete!" /72/ A Gospodar tvoj je neizmjereno dobar ljudima, ali većina njih nije zahvalna. /73/ Gospodar tvoj dobro zna ono što grudi njihove taje i ono što oni na javu iznose. /74/ Nema ničeg skrivenog ni na nebu ni na Zemlji, a da nije u Knjizi jasnoj." /75/

Uzvišeni obavještava o mušricima na njihov upit o Sudnjem danu i njihovom nevjerovanju da će se on dogoditi:

"Kad će se već jednom obistiniti ta prijetnja, ako Istinu govorite?", pitaju oni." A Uzvišeni im odgovara: "Reci", o Muhammede:

"Stići će vas sigurno nešto od onoga što požurujete." Ibn-Abbas kaže: "Približilo se nešto od onoga što požurujete", kao što Uzvišeni kaže:

"Kad to?" Ti reci: "Možda ubrzo!" /17:51/ Zatim Uzvišeni kaže: **"A Gospodar tvoj je neizmjereno dobar ljudima"**, tj. u Svojim nebrojenim blagodatima koje čini prema njima, uprkos nasilju koje oni čine sami sebi i uprkos tome što su Mu nazahvalni, osim malobrojnih među njima:

"Gospodar tvoj dobro zna ono što grudi njihove taje i ono što oni na javu iznose", tj.

zna njihove misli i tajne, kao što zna i ono što javno pokazuju, kao što Uzvišeni kaže: **"On zna i što drugom tajno rekneš i što samo pomisliš!" /20:7/** Uzvišeni veli:

"Nema ničega skrivenog ni na nebu ni na Zemlji", tj. sve što ostaje daleko i skriveno robovima, Njegovo znanje obuhvata, i nebesa i Zemlju, i samo ih Allah, dž.š., zna u potpunosti, ništa ne izmiče Njegovom znanju ni koliko atom od bilo čega. **"a da nije u Knjizi jasnoj."** Uzvišeni kaže:

"Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lahko!" /32:70/

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِنَّهُ هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَىٰ الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٩﴾ إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمَعُ الصَّمَّ الدَّعَاءَ إِذَا وَلَوْ أُمِدَّ بِرَبِّينَ ﴿٨٠﴾ وَمَا أَنْتَ بِإِلْدَىٰ التَّمِيِّعِ عَنْ ضَلَالِهِمْ إِنَّ تَسْمَعُ إِلَّا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِأَيْدِنَا فَمُؤْمِنُونَ ﴿٨١﴾

"Ovaj Kur'an sinovima Israilovim kazuje najviše o onome u čemu se oni razilaze, /76/ i on je, uistinu, putokaz i milost svakom onom koji vjeruje. /77/ Gospodar tvoj će im po pravdi Svojoj presuditi; On je Silni i Sveznajuci, /78/ zato se pouzdaj u Allaha, jer ti, doista, slijediš Pravu Istinu! /79/ Ti ne možeš mrtve dozvati niti gluhe dovikati kada se leđima okrenu, /80/ niti možeš slijepu od zablude njihove odvratiti; možeš jedino dozvati one koji u riječi Naše vjeruju, Oni su predani!" /81/

Uzvišeni obavještava o Svojoj veličanstvenoj Knjizi i o onome šta ona obuhvata uputu, jasan dokaz, ona je furkan, tj. razdvaja Istinu od neistine. On kazuje sinovima Israilovim, a oni slijede Tevrat i Indžil:

"kazuje najviše o onome u čemu se oni razilaze", kao što su se razišli u pogledu Isaa, o kome su jevreji izmišljali laži i klevete, a kršćani pretjerivali i preuveličavali, pa je došao Kur'an, koji govori umjereno, istinito i pravedno da je On jedan od Allahovih, dž.š., robova i Njegovih plementih poslanika, s.a.v.s., neka je na njega najvredniji salavat i selam, kao što Uzvišeni kaže:

"To je Isa, sin Merjemin - to je prava Iстина o njemu - onaj u koga oni sumnjaju" /16:34/, a Uzvišeni kaže: **"Gospodar tvoj će im presuditi"**, tj. na Sudnjem danu, **"po pravdi svojoj, On je Silni"**, tj. u Svome kažnjavanju: **"Sveznajuci"** u pogledu svega što Njegovi robovi čine i govore:

"zato se pouzdaš u Allaha", tj. u svim svojim stvarima i dostavi Objavu Tvoga Gospodara:

"jer ti, doista, slijediš Pravu Istinu", iako ti se suprostavljaju kafiri koji ne vjeruju iako si im ti došao sa potpunim dokazima. Zbog toga Uzvišeni kaže:

"Ti ne možeš mrtve dozvati" jer je njihovo stanje takvo da oni ne čuju Istinu, a to je stanje koje liči stanju mrtvacu, čiji je sluh nestao smrću, te zbog toga Uzvišeni kaže:

"niti gluhe dovikati kada su leđima okrenuti, niti možeš slijepe od zablude njihove odvratiti; možeš jedino dozvati one koji u riječi Naše vjeruju. Oni su predani", tj. tebi će se sigurno odazvati oni kojima koriste njihov sluh i vid, oni koji se pokoravaju Allahu, dž.š., i onome što je došlo od Njega preko jezika plemenitih poslanika, neka je na njih najvredniji salavat i najpotpuniji selam i spas.

* وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ

أَخْرَجْنَاهُمْ دَابَّةً مِنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٦﴾

"I kada dođe vrijeme da oni budu kažnjeni, Mi ćemo učiniti da iz zemlje iziđe jedna životinja koja će im reći da ljudi u dokaze Naše nisu bili uvjereni." /82/

Ova životinja će se pojaviti u zadnjim trenucima, kada se ljudi potpuno iskvaru, i kada budu napustili naredbe Allaha, dž.š., i promijenili istinsku vjeru. Allah, dž.š., će im izvesti životinju iz zemlje. Kaže se da će se to desiti u Meki ili drugom gradu, o čemu ćemo, ako Bog da, detaljnije govoriti. U pogledu spominjanja ove životinje zabilježeni su mnogi hadisi kao i mnoge izjave ashaba i tabiina (eseri). Pa da samo spomenemo neke kojima ćemo bolje razumijeti ovo pitanje; tražimo pomoć od Allaha, dž.š., da nam pomogne u tome. Imam Ahmed prenosi od Huzejfe bin Usejda el-Gaffarija, koji kaže: (400) "Allahov Poslanik, s.a.v.s., posmatrao nas je iz svoje sobe dok smo međusobno razgovarali o pitanju Sudnjeg dana pa kaže: 'Sudnji dan neće nastupiti dok ne budete vidjeli deset znakova njegovih i to:

1. Izlazak Sunca na zapadu, 2. dim 3. životinju, 4. izlazak Jedžudža i Medžudža, 5. izlazak Isaa, a.s., sina Merjeminog, 6. Dedždžala i tri pomračenja 7. pomračenje na zapadu, 8. pomračenje na istoku, 9. pomračenje na Arapskom polu otoku, i 10. vatra. Vatra će izlaziti iz adenske kotline, vodit će ili sakupljati ljude dok budu noću spavali i ona će biti tamo gdje se oni u podne budu odmarali i ona će biti..." Ovako prenose Muslim i Ehlu-Sunen.

Drugi hadis: Muslim bin el-Hadždžadž prenosi od Abdullaha bin Umera i kaže: (401) "Zapamtio sam od

Allahovog Poslanika, s.a.v.s., hadis koji nisam zaboravio. Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: 'Zaista, prvi znak je izlazak Sunca na zapadu i izlazak životinje ljudima u priepodnevnim satima. Bez obzira koji će biti prvi, slijedit će jedan za drugim, odnosno, desit će se ubrzo jedan za drugim.'" Slijedeći hadis prenosi Muslim u svom "Sahihu" od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (402) "Požurite sa obavljanjem svojih poslova prije nego što se desi slijedećih šest stvari: izlazak Sunca na Zapadu, dim, pojavljivanje Dedždžala i životinje, smrti i Kijametskog dana." Ibn-Džerir prenosi od Ibn Ez-Zubejra da je on opisao životinju na način kako ju je opisao... a zatim će im životinja reći: "O ti, taj i taj, budi radostan, ti si jedan od stanovnika Dženneta, a zatim, o ti, taj i taj, ti si stanovnik Vatre." To je shodno onome kako Uzvišeni kaže:

"I kada dođe vrijeme da oni budu kažnjeni, Mi ćemo učiniti da iz zemlje iziđe životinja koja će im reći da ljudi u dokaze Naše nisu bili uvjereni."

وَيَوْمَ نَخْشَى مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّنْ يُكَذِّبُ آيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ وَقَالَ أَكُذِّبُكُمْ إِنِّي وَلَمْ يَحْطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَا ذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٨٥﴾ أَلَمْ تَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَ كُوفِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

"A na Dan kada od svakog naroda sakupimo gomilu onih koji su dokaze Naše poricali - oni će biti sakupljeni i privođeni, /83/ i kad dođu, On će upitati: 'Jeste li vi dokaze Moje poricali ne razmišljajući o njima, ili šta ste to radili?' /84/ I njih će stići kazna zato što su mnogobošci bili, pa neće moći ni riječi izustiti. /85/ Zar nisu vidjeli da smo učinili noć da u njoj otpočinu, a dan vidnim?! - To su, zaista, dokazi za narod koji vjeruje." /86/

Uzvišeni obavještava o Sudnjem danu i sakupljanju nasilnika, onih koji su nijekali Allahove, dž.š., ajete i Njegove poslanike koje je Uzvišeni Allah, dž.š., poslao, i pitat će ih o onome što su radili na dunjaluku, prekoračujući ih, pa će Uzvišeni reći:

"A na Dan kad od svakog naroda sakupimo gomilu", tj. od svakog naroda i iz svakog stoljeća po gomilu, tj. skupinu: **"onih koji su dokaze Naše poricali - oni će biti sakupljeni pa vođeni"**, tj. bit će privođeni **"i kad dođu"** i stanu pred Uzvišenog Allaha, dž.š., na mjestu postavljanja pitanja, bit će upitani o svojoj vjeri i o svojim djelima. Pa pošto nisu bili sretnici - a bili su kao što Allah, dž.š., kaže o njima:

"Nije vjerovao: nije namaz obavljao, nego je poricao i leđa okretao" /75:31, 32/ - tada će im se donijeti dokaz, a oni neće moći tražiti ispriku kojom bi se opravdali na mjestu na kome će biti pitani, koje je predstavljeno u slijedećim riječima Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"On će upitati: 'Jeste li vi dokaze Moje poricali ne razmišljajući o njima, ili, šta ste to radili?'", i neće im preostati ništa drugo, nego im će se desiti ono o čemu Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

"Ovo je Dan u kome oni neće ni prozboriti, i pravdanje im neće dozvoljeno biti." /77:35,36/ Tako Allah, dž.š., ovdje kaže:

"I njih će stići kazna zato što su mnogobošci bili, pa neće moći ni riječi izustiti", tj. zanimat će, pa neće moći dati odgovor jer su oni na dunjaluku bili nasilnici prema samima sebi, odbijali su da vjeruju u tajni i nevidljivi svijet, koji im više neće biti skriven i tajan. Zatim Uzvišeni kaže upozoravajući na Svoju potpunu moć i apsolutnu vlast i Svoj visoki položaj kojem se neminovno mora pokoriti i čije se naredbe neminovno moraju slušati, Njegovim se poslanicima i Istini koju su oni dostavili, a koja je neizbježna, mora vjerovati, pa Uzvišeni kaže:

"Zar nisu vidjeli da smo učinili noć da u njoj otpočnu?", tj. u tami noći da se smire njihovi pokreti radi njih samih kako bi se odmorili od napora kojeg su imali u toku dana: **"a dan vidnim"** tj. svijetlim i obasjanim. Uslijed toga oni mogu da upravljalju životnim potrebama, putuju, trguju i da obavljaju te i druge poslove koje trebaju:

"to su, zaista, dokazi za narod koji vjeruje."

وَيَوْمَ نَبُذُ فِي الصُّورِ
فَفَرَعٌ مِّنَ السَّمُونِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ وَكُلٌّ أَتَوْهُ
دَٰخِرِينَ ﴿٨٧﴾ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدًا وَهِيَ تَمْرٌ مِّمَّا تَلْحَابُ صُنِعَ اللَّهُ
الَّذِي أَنْفَرَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَيْرٌ لِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾ مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ
فَلَهُ خَيْرٌ مُّثْلَهَا وَهُمْ مِّنْ فَرَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ ﴿٨٩﴾ وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ
فَكَبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

"A na Dan kad se u rog puhne pa se smrtno istrave i oni na nebesima i oni na Zemlji, izuzev onih koje Allah poštedi, svi će Mu ponizno doći. /87/ Ti vidiš planine i misliš da su nepomične, a one promiču kao što promiču oblaci, to je djelo Allaha, Koji je sve savršeno stvorio; On, doista, zna ono što radite. /88/ Ko učini dobro djelo, dobit će veliku nagradu za njega i bit će straha na Sudnjem danu pošteden, /89/ a oni koji budu zlo činili, u Vatru će naglavačke biti gurnuti. 'Pa zar se vi kašnjavate osim za ono što ste radili?'" /90/

Uzvišeni obavještava o grozoti i užasu dana u kome će se snažno puhnuti u trubu, a to je, kao što se kaže u hadisu, rog u koji se puše. U hadisu u kome se spominje sur (rog) kaže se: "Israfil je Onaj Koji će u njega puhati kada mu Allah naredi. Prvo će dugo puhati i od toga će se sve preplašiti, sve što je na nebu i Zemlji, a na njoj će ostati samo zli ljudi kada nastupi Sudnji dan", **"Izuzev onih koje Allah poštedi."** A to su šehidi, oni su živi i kod Svoga Gospodara osigurani. Imam Muslim bin el-Hadžždžad prenosi od Abdullaha bin Amra, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (403) "Dedždžal će izaći mome ummetu pa će ostati četrdeset" - ne znam je li rečeno četrdeset dana ili četrdeset mjeseci ili četrdeset godina⁴⁹¹ - "pa će Allah, dž.š., poslati Isaa, sina Merjemina, kao da je on Urve bin Mes'ud pa će ga ovaj pronaći i uništiti ga. Zatim će ljudi ostati sedam godina tako da između dvojice ljudi neće biti neprijateljstva, a zatim će Allah, dž.š., poslati vrlo hladan vjetar iz pravca Šama, pa na licu Zemlje neće ostati niko ko je u svome srcu imao koliko bar jedan trun dobra ili vjere a da ga neće on usmrtiti. Čak kada bi neko ušao i prodro u središte planine, on bi ga usmrtio." Prenosilac kaže: "Čuo sam od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad rekao je: 'A zli ljudi će u zlu biti brzi poput ptica u letu, a u neprijateljstvu poput divljih životinja. Neće prepoznavati dobro niti negirati zlo. Prikazat će im se šejtan i reći: 'Zar se nećete odazvati?', pa će oni reći: 'A šta nam naređuješ?' Pa će im narediti obožavanje kipova, a oni su u tome tražili svoju opskrbu i ljepotu svoga življenja, zatim će se puhnuti u rog, pa neće biti niko ko ga čuje a da neće nageti svoj vrat i podići ga." Prenosilac nastavlja, pa kaže: "Pa će Allah, dž.š., spustiti kišu kao da je ona gusta magla iz koje niču tijela ljudi. Zatim će se puhnuti drugi put, a oni će ustati i pogledati i zatim će im biti rečeno: 'O ljudi nahrupite svome Gospodaru!', pa će oni stati da budu pitani. Zatim će biti rečeno: 'Izdvojite zalog (izašlanstvo) za Vatru!' Reći će se: 'Koliko?' Pa će se reći: 'Od svake hiljade devet stotina i devedeset i devet!', pa kaže to će biti kada djeca budu postala sijeda i kada se dese strahote Sudnjeg dana." Poslanikove riječi: "Neće biti niko ko ga čuje a da neće nageti vrat i podići ga", tj. naget će svoj vrat da bi ga čuo dobro sa neba. Ovo je puhanje zastrašivanja, a zatim će uslijediti puhanje kojim će se sve usmrtiti i na koncu puhanje sa ciljem ustajanja Gospodaru svjetova, tj. proživljavanja iz mezarova svih živih stvorenja. Zbog toga Uzvišeni kaže:

"svi će Mu ponizno doći", tj. ponizni i pokorni, i niko neće moći izostati da se pokori Njegovom naređenju. Kao što Uzvišeni kaže:

"Zatim to što ćete, čim vas On samo jednom iz zemlje pozove, brzo ustati." /30:25/ U hadisu koji govori o rogu (suru) kaže se

⁴⁹¹ Nedoumica je od prenosioca hadisa.

da će kod trećeg puhanja Allah narediti da se duše stave u rupu roga. Zatim će Israfil puhnuti, a nakon što su tijela izašla (ustala) iz grobova i mjesta svojih, duše vjernika će zasjati svjetlom, a iz duša kafira izbijat će mrak, pa će Uzvišeni Allah, dž.š., reći: **"Tako mi Moje moći i veličine, neka se svaka duša vrati u svoje tijelo!"**, pa će one protjecati kroz tijela kao što protječe otrov kroz tijelo otrovanog. Zatim će ustati i stresti prašinu sa svojih grobova:

"Dan u kome će žurno kao da kumirima hrle iz grobova izići." /70:43/ Uzvišeni kaže:

"Ti vidiš planine i misliš da su nepomične, a one promiču kao što promiču oblaci", tj. vidiš ih kao da su one čvrste, fiksne i vječne onako kako su bile, međutim, one se pomjeraju i promiču poput oblaka: **"to je djelo Allaha, Koji je sve savršeno stvorio"**, tj. čini to sve Svojom ogromnom moći:

"Koji je sve savršeno stvorio", tj. savršeno, precizno stvorio je sve što je stvorio i svaku stvar nadahnuo mudrošću.

"On, doista, zna ono što radite", tj. On savršeno obuhvata Svojim znanjem ono što rade Njegovi robovi, bilo da je dobro ili zlo, i On će ih nagraditi za to odgovarajućom, najpotpunijom nagradom. Zatim Uzvišeni objašnjava stanje sretnika i nesretnika toga dana pa kaže:

"Ko učini dobro djelo, dobit će veliku nagradu za njega." To je: "Nema drugog boga osim Allaha!" **"i bit će straha na Sudnjem danu pošteđeni"**, kao što Uzvišeni kaže:

"neće ih brinuti najveći užas." /21:103/

Uzvišeni također veli:

"a oni koji budu zlo činili, u Vatru će naglavačke biti gurnuti", tj. ko Allaha sretne s lošim djelima bez dobrih djela ili ako loša djela prevladaju njegova dobra djela, zbog toga Uzvišeni kaže:

"Pa zar se vi kažnjavate osim za ono što ste radili?", a zla djela koja se spominju riječima Uzvišenog Allaha **"a oni koji budu zlo činili"**, su širk, kako kažu ashabi, tabiini i dr.

إِنَّمَا
أُوتِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُوتِرْتُ
أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝٩١ وَأَنْ نَلُوكَ الْقُرْآنَ فَمِنْ أُمَّتِي إِذْ هِيَ
لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ۝٩٢ وَقُلْ مُحَمَّدٌ لِلَّهِ سَيِّدٌ
۝٩٣ فَمَنْ فُوتِنَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝٩٤

"Ja sam primio zapovijest da robujem jedino Gospodaru ovoga grada koji je On učinio svetim - a Njemu sve pripada - i naređeno mi je da budem poslušan" /91/ "i da Kur'an kazujem; onaj ko bude išao pravim putem na

pravom putu je za svoje dobro, a onome koji je u zabludi ti reci: 'Ja samo opominjem.'" /92/ "I reci: 'Hvala Allahu, On će vam znamenja Svoja pokazati, pa ćete ih vi poznati!' A Gospodar tvoj nije nemaran spram onog što radite." /93/

Uzvišeni obavještava Svoga poslanika i naređuje mu da kaže:

"Ja sam primio zapovijed da robujem jedino Gospodaru ovoga grada, koji je On učinio svetim - a Njemu sve pripada", ili kao što Uzvišeni kaže:

"Reci: 'O ljudi, ako vi sumnjate u ispravnost moje vjere, pa, ja se neću klanjati onima kojima se, mimo Allaha, vi klanjate, već ću se klanjati Allahu, Koji će vam duše uzeti.'" /10:104/ Vezivanje riječi "Gospodar" za grad je sa ciljem da istakne počast i pažnju prema njemu, kao što Uzvišeni kaže: **"neka se oni Gospodaru ovoga Hrama klanjaju..." /106:3/** Uzvišeni kaže: **"koji je On učinio svetim"**, tj. On ga je učinio svetim, pa je on postao zabranjenim, visoko uzdignutim i vrijednim, kao što je potvrđeno u sahih-zbirkama u kojima se prenosi od Ibn-Abbasa, da kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na dan osvojenja Meke rekao: (404) 'Zaista je Allah, dž.š., ovaj grad učinio svetim na dan stvaranja nebesa i Zemlje. On je nepovrediv Allahovom, dž.š., svetošću sve do Sudnjeg dana, pa se ne može čupati drveće, loviti u njemu, uzimati ono što je izgubljeno, osim ako neko prepozna tu stvar, niti se može trgati bilje u njemu.'" A samo Allahu pripada svaka Hvala i Veličina.

Uzvišeni kaže: **"a Njemu sve pripada"**, sa općeg prelazi se na posebno, tj. On je Gospodar i ovoga grada kao što je Gospodar i svih stvari, njihov Posjednik, nema drugog boga osim Njega: **"i naređeno mi je da budem poslušan"**, tj. da budemo monoteisti, pokorni Njemu. Uzvišeni veli: **"i da Kur'an kazujem"**, tj. ljudi su obavezni da rade samo ono što im ja dostavim.

"onaj ko bude išao Pravim putem na Pravom putu je za svoje dobro; a onome ko je u zabludi, ti reci: 'Ja samo opominjem'", tj. ja imam primjer u poslanicima koji su upozoravali svoje narode i izvršili ono što su bili dužni, tj. dostaviti im Njegovu Objavu i predaju svojih naroda Allahu, dž.š., na obračun, kao što Uzvišeni veli:

"tvoje je da objavljuješ, a Naše da tražimo polaganje računa." /13:40/ Uzvišeni veli:

"Reci: 'Hvala Allahu, On će vam znamenja Svoja pokazati, pa ćete ih vi poznati!'", tj. Allahu hvala, Koji neće nikoga kazniti prije nego što mu ne donese dokaz, i prije nego što ga upozori, kako to Uzvišeni veli:

"Mi ćemo im pružiti dokaze Naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima

samim, dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an Istina."/41:53/ Uzvišeni veli:

"A Gospodar tvoj motri na ono što radite",
tj. On je svjedok svega. Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ebu-Hurejrea, Koji kaže: (405) "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'O ljudi, neka se niko ne zavarava u pogledu Allaha, dž.š., jer da je Allah, dž.š., bio i najmanje nemaran, zanemario bi komarca, zrno gorušice i atom.'" Spominje se da je imam Ahmed, Allah mu se smilovao, često citirao ova dva stiha koja je on ili neko drugi sastavio:

*Ako se u životu jedan dan osamiš,
ne reci sam sam nego reci ima neko ko me motri,
i ne misli da Allah, dž.š., zanemaruje ni jedan trenutak,
a niti da je ono što je nevidljivo, Njemu skriveno.*

***Kraj kratkog tumačenja
sure "En-Neml" "Mravi".
Allahu pripada svaka Hvala i Veličina.***

